

Viņš veda kopā cilvēkus mieram

Ichaka Rabina, izcilā miera karavīra, piemiņa dzīvo

Vakar, 4.novembrī, pagāja gads, kopš Jeruzalemē atentātā tika nogalināts Izraēlas premjerministrs Ichaks Rabins. Izcila personība, pasaulē atzīts miera cīnītājs... — šādi un vēl daudzi citi cildinoši epitēti 1995.gada novembra pirmajā nedēļā bija lasāmi visā pasaulē Ichakam Rabinam veltītajos nekrologos. Bet paši izraēlieši teica: "Mēs esam zaudējuši tēvu..."

Naktī no 5. uz 6.novembri pirms noslepkavotā premjerministra bērēm gar Ichaka Rabina šķirstu, kas bija novietots pie Kneseta (Izraēlas parlamenta) ēkas, plūda nebeidzama ļaužu rinda. Cilvēki vairāk nekā sešas stundas gaidīja savu kārtu, lai atvadītos no Ichaka Rabina. Svinīgajā sēru ceremonijā 1995.gada 6.novembrī piedalījās vairāk nekā 80 valstu vadītāji. (Latviju šajā ceremonijā pārstāvēja toreizējais Ministru prezidents Māris Gailis.) Zīmīgi bija ASV prezidenta atvadu vārdi sēru ceremonijā: "Paskatieties uz Tuvo Austrumu valstu līderiem, uz līderiem no visas pasaules, kuri šodien ieradusies šajā vietā! Viņš ir mūs atkal savēdis kopā mieram."

Šajos Bila Klintona vārdos bija ietverts Ichaka Rabina dramatiskās nāves izskaidrojums: viņš nesa Izraēlai un visam Tuvo Austrumu reģionam, nesa pasaulei, mieru, miera ideju vārdā viņš atrada kompromisu ar sensenajiem Izraēlas ienaidniekiem.

Miera ideālu vārdā Ichaks Rabins atrada sevi spēku spiest roku PAO līderim Jasiram Arafatam. To premjerministram nespēja piedot Izraēlas ebreju ekstrēmiskās aprindas. Pēc Ichaka Rabina nāves daudzi jo daudzi cilvēki sašutuši vaicāja: "Kur skatījās Izraēlas drošības dienesta vīri?"

Izskaidrojums bija vienkāršs: pat pieredzējušie Izraēlas drošības dienesta profesionāļi nebija gaidījuši, ka lodes pret savu premjerministru Ichaku Rabinu raidīs savējais. Rabinu nošāva izraēliešu studenti Jigals Amirs. Bēru ceremonijā pirms gada Hercla kalna militārajā kapsētā izjustus vārdus par Ichaku Rabinu teica viņa mazmeita. Jaunā sieviete vienīgā atšķirībā no ārvalstu politiskajiem līderiem toreiz nerunāja par Rabina ieguldījumu miera nostiprināšanā. Mazmeita runāja par savu vectēva cilvēcisko stārojumu. "Tu biji mans varonis, vectētiņš," asaras valdot, teica jaunā sieviete, "piedod, ka es tevi nepratu nosargāt!" Toreiz, pirms gada, daudzos pasaules laikrakstos parādījās arī dziļi simboliska bērnu fotogrāfija: pār noslepkavotā premjerministra šķirstu pārliecies viņa mazdēls Jonatans Izraēlas desanta karaspēka uniformā. Kā atgādinājums šis lepnās tautas apņēmībai nosargāt savas valsts suverenitāti. Nosargāt ar tādām līdzekļiem, kādus šai zemei diktēs skarbā realitāte. Ichaks Rabins centās Izraēlas drošību padziļināt, veidojot labu saskaņu ar kaimiņiem arī Izraēlas sensenajiem naidniekiem. Zīmīgi bija Ichaka Rabina mūža pēdējie mirkli: tajos viņš piedalījās grandiozā miera manifestācijā Jeruzalemē. 400 tūkstoši izraēliešu skandēja dziesmu par mieru, un blondā soliste ik pa brīdīm pievirzīja mikrofonu arī Ichakam Rabinam. Sirmās vīrs (tobrīd Ichakam Rabinam bija 73 gadi), pārvarot kautrību, laipnā skatīdamies, aizrautīgi dziedāja līdz.

Dziļāku ieskatu Ichaka Rabina spilgtajā personībā, pilnīgāku izpratni par šī unikālā cilvēka nozīmi izraēliešu un visas daudz cietušās ebreju tautas liktenī sniedza Izraēlas vēstniecības un Rīgas Ebreju kopienas rīkotajā atceres vakarā nesen, kad gads kopš viņa nāves apritēja pēc ebreju kalendāra — hešrana mēneša 11. datumā. Piemiņas vakarā līdz ar Rabina vadītājam lūgšanām, kopīgi dziedātām ebreju dziesmām un dokumentāliem kinokadriem par Ichaku Rabinu skanēja arī atmiņas par šo izcilo personību. Pirmais atmiņās dalījās Rīgas Ebreju kopienas priekšsēdētājs Grigorijs Krupņikovs:

"Es bijušo premjerministru Ichaku Rabinu esmu redzējis vairākas reizes. Pēdējā reize bija burtiski pāris dienas pēc tam, kad bija parakstīts miera līgums. Viņš atstāja ārkārtīgi noguruša cilvēku iespaidu. Ne tik daudz noguruša no fiziskās slodzes — kaut arī viņš braukāja pa visu Eiropu, izklāstot Izraēlas nostāju, bet cilvēku, kurš noguris no milzīgās atbildības nastas, kas gul uz viņa pleciem. Atbildības par savas valsts, par savas tautas izdzīvošanu. Tās drošību."

Atceres vakarā runāja arī Latvijas Republikas kultūras ministrs Rihards Pīks:

"Nākot šurp, savā atmiņā pārskatīju kā es atceros premjerministru Ichaku Rabinu no televīzijas raidījumos redzētajiem kadriem, no fotogrāfijām. Šis tēls ir palicis neizdzēšami gaišs, ļoti cilvēcisks. Mēs Latvijā visi zinām ebreju tautas tūkstošgadīgo rūgto vēsturi. Tiekšanos pēc savas valsts. Mēs zinām — Ichaks Rabins cīnījās gan kā kareivis, gan kā diplomāts, gan kā valstsvīrs, gan kā cilvēks, lai harmonizētu cilvēku attiecības. Dzīve ir tā iekārtota, ka katru dienu rodas pretrunas. Un gudrākajiem cilvēkiem jeb izredzētajiem ir lemts mēģināt šīs pretrunas harmonizēt. Samierināt šīs pretrunas. Man liekas, šāds liels talants bija arī premjerministram Ichakam Rabinam."

Rīgas un Latvijas galvenais rabīns Natans Barkāns teica:

"Es gribu uzsvērt, ka, neskatoties uz tragisko notikumu pirms gada, visas pasaules atmiņā Ichaks Rabins paliks kā viens no ievērojamākajiem XX gadsimta beigu cilvēkiem, kas devis milzīgu ieguldījumu šīs pasaules pretrunu harmonizēšanā. Arī mēs Latvijā savā liktenī bieži vien atceramies gan ebreju tautas vēsturi, gan arī premjerministru Ichaku Rabinu."

Atmiņās par Ichaku Rabinu kavējās Izraēlas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks Latvijas Republikā Odeda Ben-Hurs:

"Pagājis tikai viens gads kopš baismīgās dienas, un sirds nespēj tam noticēt. Es atceros to nakti pulksten vienpadsmitos. Premjerministra kabineta vadītāja paziņojums asaru un sāpju aizlūztā balsī slimnīcas durvju priekšā: "Izraēlas valdība dziļās sērās paziņo par mūsu premjerministra Ichaka Rabina nāvi." Es atceros tukšumu, klusumu, sāpēs krūtīs. Aizžņaugto balsi, it kā būtu zudusi neatņemama dzīves sastāvdaļa. Sajūta, kas pārņem, zaudējot tēvu. Dažas minūtes pēc lielākās miera demonstrācijas beigām aprāvās arī tā cilvēka dzīve, kurš mūs pietuvināja miera sliekšnim. Ichaks Rabins ir paveicis tik daudz savā dzīvē! Viņš bija un joprojām ir simbols Izraēlas patiesajai būtībai. Savas zemes cilvēks, kareivis un ģenerālis. Diplomāts, valstsvīrs un pirmkārt miera cilvēks — Ichaks Rabins dzimis 1922.gadā Jeruzalemē — pilsētā, kuru viņš mīlēja visvairāk. Pēc Hadori lauksaimniecības vidusskolas beigšanas viņš uzsāka ilgu un spožu militāro karjeru.

Kopš mūsu cīņas par neatkarību sākuma viņš ir piedalījies visos Izraēlas karos par izdzīvošanu, un bija tās pēdējās cīņas arhitekts. Cīņas par mieru. Rabins bija Ziemeļu kara apgabala vadītājs, militāro operāciju vadītājs, tad štāba vadītājs. Viņš vadīja Izraēlas armiju arī "sešu dienu karā" un atstāja aktīvo dienestu 1968.gadā. Drīz pēc tam viņš tika iecelts par vēstnieku ASV. Pēc atgriešanās viņš pievienojās Darba partijai, un pēc Goldas Meiras valdības atkāpšanās 1974.gadā pirmo reizi kļuva par premjerministru. 1976.gadā Rabina valdība izdeva pavēli sākt bistamo un pārdrošo operāciju "Antebe".

No 1984. līdz 1990.gadam viņš bija aizsardzības ministrs, 1992.gadā Rabins palīdzēja Darba partijai uzvarēt Kneseta vēlēšanās, izveidoja valdību un kļuva par premjerministru un aizsardzības minis-

tru. 1993.gada septembrī Rabins un PAO priekšsēdētājs Jasirs Arafats parakstīja kopējo Izraēlas un Palestīnas pašnoteikšanās principu deklarāciju. Tas bija pirmais līgums, ko Izraēla noslēdza ar palestīniešiem par palestīniešu pašpārvaldes tiesībām Gazas sektorā un Jērikas apgabalā. 1994.gada 26.oktobrī tika parakstīts miera līgums starp Izraēlu un Jordāniju, un 1994.gada decembrī Ichakam Rabinam, Šimonam Peresam un Jasiram Arafatam piešķīra Nobela Miera prēmiju par viņu centieniem sasniegt mieru Tuvajos Austrumos. 1995.gada septembrī premjerministrs Rabins parakstīja pagaidu līgumu par palestīniešu pašpārvaldi, 1995.gada 4.novembrī Ichaku Rabinu noslepkavoja ebreju ekstrēmists — brīdī, kad viņš atstāja masu demonstrāciju, kuras devīze bija "Jā mieram, nē vardarbībai".

Ichaks Rabins bija kautrīgs cilvēks. Viņš daudz neuztraucās par formalitātēm un nenozīmīgām sarunām. Miera demonstrācija, kas notika tieši pirms viņa nāves, bija pirmā reize, kad Rabina sejā bija redzams patiess, sirsnīgs smaids. Viņš apkampa Šimonu Peresu, viņš kopā ar 400 tūkstošiem cilvēku pat klusu dziedāja miera dziesmu. Vēlāk slimnīcā Ichaka Rabina žaketes iekšējā kabatā tika atrasta salocīta papīra lapa ar dziesmas vārdiem. Dziesma bija slacīta ar Ichaka Rabina asinīm.

Es pazinu Ichaku Rabinu. Esmu vērojis viņu ilgu gadu, tāpat kā visi izraēlieši, kā pasaules līderi es apbrīnoju un milu šo vienkāršo, godīgo, vareno cilvēku. Darbības un tālredzības iemiesojumu. Pēdējo reizi es viņu satiku piektdien, 1995.gada 3.novembrī, tobrīd būdams Ārlietu ministrijas Protokola vadītājs. Es atceros viņa kautrīgo smaidu, viņa labirdīgās zilās acis, viņa zemo balsi un atklātos, tiešos vārdus, kad viņš izskaidroja ārzemju viesiem Izraēlas miera politiku. "Es neuztraucos par savu personīgo drošību, un es nebaidos no nāves. Man ir misija, kuru man jāizpilda. Un es esmu nolēmis to izpildīt."

Gribu minēt fragmentu no ASV prezidenta Klintona runas Rabina bērēs pie vēl neaizbērtā Rabina kapa: "Es no visas sirds ticu, ka Ichaks Rabins veda savu tautu uz apsolīto zemi. Torā Dievs pavēlēja Ābramam ziedot savu dēlu Izaku, un Ābrams savā ticībā gandrīz ziedoja savu vienīgo bērnu. Tad Dievs apžēlojās par Izaku un izglāba viņu. Tagad Dievs pārbauda mūsu ticību vēl bargāk. Viņš paņēma mūsu Ichaku."

1993.gada 13.septembrī Ichaks Rabins savā runā Baltajā namā miera līguma parakstīšanas ceremonijā teica: "Tūkstošiem gadu mēs smēlamies spēkus un augstas morālās vērtības no grāmatu grāmatas — no mūsu svētās Bībeles, kurā ir teikts: katrai lietai nolikts savs laiks, un katram nodomam ir sava stunda zem debesīm. Savs laiks ir piedzimt, savs laiks ir mirt. Savs laiks ir kādu nogalināt un savs laiks kādu dziedināt. Savs laiks raudāt un savs laiks smieties. Savs laiks paredzēts mīlēt un savs laiks — nīst. Savs laiks karam un savs laiks mieram." Es lūdzu kopā ar jums, lai jaunais gads atnes miera vēsti un atpestīšanu visām tautām."

Izraēlas tauta tajā dienā pirms gada zaudēja savu Tēvu. Mēs, cilvēce, todien zaudējām vienu no mūsu labākajiem. Lūgsim arī mēs, Latvijas tauta, Dieva svētību izcilā miera karavīra Ichaka Rabina piemiņai.

Ichaka Rabina piemiņai Izraēlā izdoto bukletu ievada "Dziesmas mieram" vārdi:

*"Lai saule lec, un ritam gaismu dod,
Šī skaidrā lūgsna nenes atpakaļ.*

*To, kura svecei degli rāva,
un pats bij aprakts putekļos,
Ar rūgtām asarām neuzcelsim
un neatsauksim atpakaļ.*

*Tādēļ — lai skaļi dziedam mieram,
ne tikai čukstam lūgšanas.
Ir labāk dziedāt mieram dziesmu,
kas pāraug kliedzienu."*

(No angļu valodas tulkojis raksta autors.)

Šie ir tie vārdi, ko atrada noslepkavotā premjerministra žaketes kabatā. Vārdi, ko bija slacījušas Ichaka Rabina asinis.

Jānis Ūdris,
"LV" ārpolitikas redaktors
Pēc ieraksta "LV" diktofonā